

Folketingets Europaudvalg
Att: Claus Larsen Jensen
Folketinget
Christiansborg
1240 København K

Grit Munk
Dok. FBR Lib:9253.1/-

14. oktober 2002

Svar til Europaudvalget om softwarepatenter

Hermed Forbrugerrådets svar på brev af 26. september 2002, hvori Forbrugerrådet anmodes om at komme med en udtalelse vedrørende skrivelserne "PROSA siger nej til software-patenter", PROSA, SSLUG og DKUUG's fælles brev til Europaudvalget vedrørende Kommissionens direktivforslag om patentering af computerimplementerede opfindelser (softwarepatenter) og samme organisationers fælles skrivelse til formanden for EF-specialudvalget for tekniske handelshindringer.

Det omdiskuterede forslag til direktiv fra Europa-Parlamentet og Rådet om computer-implementerede opfinders patenterbarhed, KOM (2002) 92, drejer sig om harmonisering af reglerne for patentering af computer-implementerede opfindelser og ønsket om en definition af, hvornår en softwareopfindelse kan patenteres.

Formålet med direktivet er at skabe en klar retstilstand i EU for i hvilket omfang software kan patenteres, samtidig med at der skabes et incitament til investering og innovation i den europæiske industri.

Forbrugerrådet hæfter sig i denne forbindelse ved to ting:

1. Hvad angår den antagelse at patenter på software skulle være et afgørende incitament til investering og innovation indenfor softwareindustrien er Forbrugerrådet uenig. De sidste årtiers rivende udvikling indenfor ebd-området er sket uden grundlag i patentrettigheder og store dele af den nuværende udvikling sker indenfor "open source" software, der netop er baseret på åbne kildekoder, frihed for den enkelte bruger til at bruge programmerne, frihed til at ændre i programmerne og ret til distribution.¹

Der er absolut intet der tyder på, at brug af patenter skulle være nødvendigt for at skabe incitament til, at der fortsat vil ske en utrolig stor og ikke mindst hurtig udvikling på software-

området. Tværtimod er der en foruroligende stor risiko for, at patenter kan blive en direkte bremse på udviklingen.

Dette skyldes bl.a., at software består af programmer og programdele, der udgør et sprog til bearbejdning af abstrakt information, altså data. Mange af de samme programdele bruges vidt forskelligt afhængigt af i hvilken sammenhæng de optræder i. Programmer, der benyttes til vidt forskellige formål, indeholder derfor ofte få en del fælleslementer. Dette medfører også, at udvikling af ny software gerne bygger på en videreudvikling af allerede eksisterende programdele. Der bygges med andre ord ovenpå allerede eksisterende mursten også i de tilfælde, hvor det endelige resultat tjener fuldstændig andre formål end de allerede udviklede programmer. Hvis enkelte programdele (eller byggesten) patenteres betyder det en begrænsning i mulighederne for at udvikle ny software, da det herefter kun er den virksomhed, der har patentet, der kontrollerer benyttelsen af den pågældende programdel eller byggesten. Hvis en programmør har behov for at bruge en programdel med netop denne funktion, er vedkommende nødt til at købe sig lov til at bruge den patenterede programdel eller udvikle "udenom", dvs. starte et skridt længere tilbage, hvilket i begge tilfælde betyder øgede og i nogle tilfælde alt for høje omkostninger til at innovationen fuldføres.

For open source softwaregrupper og for små og mellemstore virksomheder betyder dette, at patenter godt nok i første omgang vil give dem en vis beskyttelse som leverandører til større virksomheder, men til gengæld vil begge grupper få meget vanskeligt ved at markedsføre deres egne produkter, da de i stigende grad vil indeholde patenterede programdele.

Dertil kommer, at det på nuværende tidspunkt er muligt selv for et ganske lille antal programmører at udvikle programmer, der kan konkurrere med de store virksomheder. Webserverprogrammet Apache bliver ofte nævnt som eksempel på dette. Dominerende virksomheder kan imidlertid forhindre denne udvikling ved at tage patenter på centrale programdele. Det er derfor generelt i de store virksomheders interesse at have softwarepatenter, da de med disse kan forhindre mindre producenter og open source grupper i at udvikle sig til egentlige konkurrenter.

Patenter er kun til gavn for samfundet, hvis der er tale om opfindelser eller innovationer, der ellers ikke var blevet gjort eller var blevet holdt effektivt hemmelige. Spørgsmålet er om patenter på software fører til mere eller mindre innovation på området. Open Source software er nået så vidt, at man i dag kan skabe en fuld funktionsdygtig arbejdsstation alene baseret på open source software. Ligeledes er komplicerede programmer som styresystemet Linux er udarbejdet som open source software. Open source tilhængere betragter patenter på software som en hæmsko for udvikling og spredning af ny viden indenfor området.² Det skyldes at open source

¹ Se "Open source software - i den digitale forvaltning" , Teknologirådet , oktober 2002

² Se "Open source software - i den digitale forvaltning" s.15, Teknologirådet , oktober 2002

software udvikles af frivillige, der ikke tjener på deres bidrag til udviklingen og derfor heller ikke har økonomisk grundlag for at kunne betale for patenterede metoder.

Det er altså ikke et faktum, at manglende mulighed for patentering automatisk betyder manglende innovation indenfor software. Tværtimod kan patenter blive en bremseklo for mindre virksomheders mulighed for at konkurrere med de dominerende softwarevirksomheder som Microsoft. Derimod vil udviklingen af software som open source betyde, at man undgår en del af de ovennævnte begrænsninger for kreativitet og udvikling.

Der er da heller ikke noget, der tyder på, at muligheden for patentering af software automatisk medfører større innovation. Flemming Bjerke (se nedenfor) henviser til en amerikansk undersøgelse af James Bessen og Eric Maskin, der viser, at der ikke er nogen statistisk påviselig forøgelse af innovationen hos de mest patenterede amerikanske virksomheder efter indførelsen af softwarepatenter i USA.

Set fra forbrugersynsvinkel er softwarepatenter ikke en fordel. Softwaremarkedet er dominerede af standarder, f.eks. tekstbehandlingsprogrammet Word. Fælles standarder er ofte en fordel for forbrugere, for de gør det muligt for forskellige programmer at "tale sammen", hvilket er afgørende når man f.eks. skal søge information på Internettet eller udveksle dokumenter via e-mails. I modsætning til de fleste standarder vi kender er softwaremarkedets dominerende standarder ikke branchebestemte standarder, men standarder sat af Microsoft ved hjælp af deres dominerende markedsposition. Dette er problematisk i det øjeblik Microsoft får lov at tage patent på disse standarder og dermed kan forhindre konkurrerende programpakker og programmer i at kommunikerer med Microsoft-produkter. For den enkelte forbruger betyder dette at man reelt ikke har noget valg når det gælder computer-løsninger, da store dele af Internettes hjemmesider og ikke mindst hele den offentlige sektor er domineret af Microsoft programmer. Man vil med andre ord som forbruger være tvunget til at købe software fra Microsoft, hvis man vil have adgang til størstedelen af den information vi alle bliver mere og mere afhængige af.

Vil man bevare konkurrencen på edb-området, hvilket vil være til både samfundets og den enkelte forbrugers bedste, bør dominerende virksomheder som Microsoft ikke have mulighed for at tage patent på centrale afgørende programdele.

2. Hvad angår hensynet til en klar retstilstand er det Forbrugerrådets holdning, at en sådan opnås ved at gøre det klart at software ikke kan patenteres. Dermed vil man undgå de begrænsninger for innovation og den risiko for monopoler i IT-sektoren som patenter vil medføre og som på længere sigt kan have alvorlige informationsmæssige og dermed demokratiske konsekvenser. Selv om direktivet ifølge sit formål har til hensigt at sikre retstilstanden for små og mellemstore virksomheder, er der derfor ikke belæg for at mene, at

patenter vil bidrage til beskyttelse for små og mellemstore virksomheders mulighed for at klare sig i konkurrence med de dominerende virksomheder.

Direktivet er blevet kritiseret af førende eksperter indenfor området. Flemming Bjerke og Jens Hoff, der begge er bidragsydere til den del af Magtudredningen, der handler om sammenhængen mellem informationsteknologi, videnssamfund og demokrati, kritiserer således stærkt direktivets forslag om softwarepatenter. Bjerke betegner det som dybt problematisk for samfundet og forudser, at det vil blive de største og stærkeste, der kommer til at sætte vilkårene for IT-udviklingen. Hoff forudser ligeledes at direktivet vil skubbe til en udvikling, hvor få store selskaber som Microsoft i stigende omfang vil diktere tempoet og retningen for den informationsteknologiske udvikling.³

På denne baggrund kan Forbrugerrådet støtte op om PROSAs Udtalelse "PROSA siger nej til software-patenter", om PROSA, SSLUG og DKUUG's fælles brev til Europaudvalget vedrørende Kommissionens direktivforslag om patentering af computerimplementerede opfindelser (softwarepatenter) og om indstillingerne i samme organisationers fælles skrivelse til formanden for EF-specialudvalget for tekniske handelshindringer.

Med venlig hilsen

Rasmus Kjeldahl

Direktør

³ Mandag Morgen nr. 34, 7. Oktober 2002